

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012. Цей переклад був здійснений за підтримки Фонду прав людини Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Він не зобов'язує Суд. Для отримання додаткової інформації ознайомтеся з повідомленням про авторські права в кінці цього документа.

© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court. For further information see the full copyright indication at the end of this document.

© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour. Pour plus de renseignements veuillez lire l'indication de copyright/droits d'auteur à la fin du présent document.

## **Інформаційне повідомлення з юриспруденції Суду № 106**

Березень 2008

---

### ***Shtukatur*ov проти Росії- 44009/05**

Рішення від 27.3.2008 [Секція I]

## **Стаття 8**

### **Стаття 8-1**

#### **Повага до приватного життя**

*Справедливість судового розгляду постанови, яка позбавляє дієздатності пацієнта, який страждає від пограничного душевного стану, і нездатність цього пацієнта оскаржити таку постанову або його наступне поміщення до психіатричної лікарні: порушення*

## **Стаття 34**

### **Перешкоджання здійсненню права на подання петицій**

*Відмова органів влади дозволити заявнику, психіатричному пацієнтові, зв'язуватися зі своїм адвокатом, навіть після того, як Суд видав тимчасовий захід із проханням зробити це: недотримання статті*

**Факти:** Заявник, дорослий чоловік, мав історію психічної хвороби, і був офіційно проголошений інвалідом. Його мати звернулася до районного суду для постанови про позбавлення його дієздатності на підставі того, що він був нездатний вести самостійне життя і вимагав присутності опікуна. Заявник не був офіційно повідомлений про судовий розгляд. У грудні 2004 року районний суд розгляну заяву на слуханні, у якому брали участь районний прокурор і представник психіатричної лікарні, куди заявник був поміщений раніше у цьому ж році. Заявника не було повідомлено про слухання, і тому він не був на ньому присутній. Після обговорення, яке тривало десять хвилин, районний

суд проголосив його недієздатним, відповідно до статті 29 Цивільного кодексу, яка передбачає такий захід, якщо людина не усвідомлює значення своїх дій і не може їх контролювати. Виносячи своє рішення, районний суд спирався на психіатричну довідку, з якої робився висновок, що заявник страждає на шизофренію. Його мати була призначена його опікуном, і, таким чином, отримувала законне право діяти від його імені в усіх питаннях. Пізніше заявник зв'язався з адвокатом, з яким він зустрівся обговорити свою справу і скласти апеляцію. Адвокат вважав, що заявник цілком здатен розуміти складні правові питання і давати відповідні вказівки. Апеляція була залишена без розгляду на підставі того, що заявник був недієздатним і міг звертатися лише через свого законного представника. У листопаді 2005 року мати заявника помістила його до психіатричної лікарні.

Заявнику було відмовлено у дозволі на зустріч зі своїм адвокатом, але він зумів видати своєму адвокату довіреність, яка дозволяла останньому подати скаргу до Європейського суду від імені заявника. Починаючи з грудня 2005 року, заявнику було відмовлено у будь-яких контактах із зовнішнім світом. Він та його адвокат зробили серію запитів до різних органів, включно з районним прокурором, для звільнення його з лікарні, але безуспішно. Районний прокурор повідомив адвоката, що заявник був поміщений до лікарні на прохання його законного представника, і що всі питання, пов'язані з його можливим звільненням, мають визначитися нею. В березні 2006 року Європейський суд вказав російському Урядові, відповідно до правила 39 Регламенту суду, що заявникові та його адвокату мають бути надані необхідні час і можливості, щоб зустрітися і підготувати справу до розгляду. Однак влада відмовилася дотримуватися цієї умови, оскільки не вважала, що це її обов'язок. Заявник був виписаний з лікарні у травні 2006 року, але пізніше його повернули туди на вимогу матері.

*Право: (а) Рішення про позбавлення заявника дієздатності:* Стаття 6 § 1 – Результат розгляду мав важливе значення для заявника, оскільки торкався його особистої автономії в майже усіх сферах життя і спричиняв потенційні обмеження його свободи. До того ж, заявник грав подвійну роль у розгляді: окрім того, що він був зацікавленою стороною, він був основним предметом судового розгляду. Тому його участь була необхідною як для представлення своєї справи, так і щоб дозволити судді сформуванню особистої думки про його розумові здібності. Відповідно, рішення суду про розгляд справи на підставі документальних доказів без того, щоб побачити або вислухати заявника – який, незважаючи на його стан, був відносно самостійним – було безпідставним і порушувало принцип змагальності. Присутність представника лікарні і районного прокурора, який лишався пасивним протягом десятихвилинного слухання, не зробили судовий розгляд по-справжньому змагальним. Також заявник не мав можливості оскаржити рішення, оскільки його апеляція була залишена без розгляду. В цілому, розгляд у районному суді був несправедливим.

*Висновок:* порушення (одноголосно).

Стаття 8 – Мало місце серйозне втручання у приватне життя заявника, яке призвело до того, що він став майже повністю залежним від свого законного представника майже в усіх сферах життя на невизначений термін. Це порушення могло бути оскаржене лише через його опікуна, яка виступала проти усіх спроб припинити цей захід. Суд уже виявив, що судовий розгляд мав процесуальні недоліки, оскільки заявник був повністю виключений із процесу прийняття рішень. Аргументація районного суду була також неналежною, оскільки ґрунтувалася виключно на медичному висновку, який недостатньо проаналізував ступінь недієздатності заявника, вплив хвороби на

його соціальне життя, здоров'я і матеріальні інтереси і його здатність усвідомлювати і контролювати свої дії. Всупереч рекомендації Комітету Міністрів, що законодавство має забезпечувати «індивідуальний підхід» до кожного окремого випадку психічного захворювання, російське право робило відмінність лише між повною дієздатністю і повною недієздатністю і не припускало суміжних ситуацій. Тому втручання у приватне життя заявника було неспівмірним до законної мети – захищати інтереси і здоров'я інших людей.

*Висновок:* порушення (одноголосно).

(b) *Поміщення у психіатричну лікарню:* Стаття 5 § 1 (e) – Щодо питання про прийнятність, Уряд стверджував, що госпіталізація заявника була «добровільною», згідно національного законодавства, і тому не являлася «позбавлення свободи». Однак, з урахуванням фактів, і, зокрема, спроби заявника отримати виписку з лікарні, Суд виявив, що навіть якщо заявник юридично не був спроможним виразити свою думку, не можна сказати, що він погодився зі своїм подальшим перебуванням у лікарні. Тому скарга була прийнятною. По суті, Уряд не «показав достовірно», що заявник був душевнохворим на час його поміщення: він не пояснив, чому його матір просила про його госпіталізацію, не було показано жодних медичних записів щодо його стану. Відповідно, не було «достовірно показано», що його душевний стан вимагав обмеження волі.

*Висновок:* порушення (одноголосно).

Стаття 5 § 4 – Суди не брали жодної участі у прийнятті рішень про затримання заявника, і національне законодавство не передбачало автоматичного судового перегляду утримання у психіатричній лікарні в ситуації, подібній до даної. Також він не міг оскаржити своє тривале утримання самостійно, оскільки він був позбавлений дієздатності зробити це, або відкрити провадження через свою матір, оскільки вона виступала проти його виписки. І, нарешті, хоча неясно, чи розслідування прокуратури стосувалось «законності» його затримання, це не могло розглядатися як форма судового перегляду. Враховуючи, що затримання заявника не було добровільним, і що єдина судова оцінка його розумових здібностей мала місце попередньо за десять місяців – у розглядах, що мали серйозні недоліки, і під час яких не було вивчено необхідність затримання – його нездатність отримати судовий перегляд затримання порушувало статтю 5 § 4.

*Висновок:* порушення (одноголосно).

Стаття 34 і Правило 39 – Заборона контакту зі своїм адвокатом тривала протягом усього періоду госпіталізації заявника, а заборона на зв'язок з іншими сторонами – протягом більшості цього періоду. Ці обмеження зробили практично неможливим для заявника підтримання справи у суді, навіть незважаючи на те, що влада мала знати про його заяву. Влада також відмовилася дотримуватися тимчасового заходу, вказаного Урядові відповідно до Правила 39, на підставі того, що він був адресований державі в цілому, а не до якогось конкретного органу, що російське законодавство не визнає обов'язкової якості таких заходів, що заявник не міг діяти без згоди своєї матері, і що його адвокат не вважався його законним представником. Таке тлумачення протирічить Конвенції. Це було справою Суду, а не внутрішніх судів, визначати, хто був представником заявника для цілей розгляду в Суді. Тимчасовий захід був обов'язковим, оскільки його недотримання могло призвести до висновку про наявність порушення статті 34, і не мало значення, чи була це держава в цілому, чи будь-які її органи, що

відмовлялися виконувати його. В цілому, заважаючи зустрічам заявника зі своїм адвокатом або спілкуванню із ним протягом тривалого періоду, і не виконуючи тимчасового заходу, держава порушила свої зобов'язання за статтею 34.

**Висновок:** невиконання (одноголосно).

Стаття 41 – Рішення не готове до прийняття.

---

© Рада Європи/Європейський суд з прав людини

Це резюме, підготовлене Секретаріатом, не є обов'язковим для Суду.

Посилання на [Інформаційні повідомлення з юриспруденції](#)

**© Рада Європи/Європейський суд з прав людини, 2012.**

Офіційними мовами Європейського суду з прав людини є англійська та французька. Цей переклад був здійснений за підтримки Фонду прав людини Ради Європи ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Він не зобов'язує Суд, і Суд не несе відповідальності за його якість. Він може бути завантажений з бази даних судової практики Європейського суду з прав людини HUDOC (<http://hudoc.echr.coe.int>) або з будь-яких інших баз даних, яким Суд надав його. Він може бути відтворений у некомерційних цілях за умови зазначення повної назви справи разом з вище вказаним повідомленням про авторські права і посиланням на Фонд прав людини. Будь-яку особу, яка бажає використовувати переклад або його частину в комерційних цілях, просимо зв'язатися за наступною адресою: [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Council of Europe/European Court of Human Rights, 2012.**

The official languages of the European Court of Human Rights are English and French. This translation was commissioned with the support of the Human Rights Trust Fund of the Council of Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). It does not bind the Court, nor does the Court take any responsibility for the quality thereof. It may be downloaded from the HUDOC case-law database of the European Court of Human Rights (<http://hudoc.echr.coe.int>) or from any other database with which the Court has shared it. It may be reproduced for non-commercial purposes on condition that the full title of the case is cited, together with the above copyright indication and reference to the Human Rights Trust Fund. If it is intended to use any part of this translation for commercial purposes, please contact [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

**© Conseil de l'Europe/Cour européenne des droits de l'homme, 2012.**

Les langues officielles de la Cour européenne des droits de l'homme sont le français et l'anglais. La présente traduction a été effectuée avec le soutien du Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme du Conseil de l'Europe ([www.coe.int/humanrightstrustfund](http://www.coe.int/humanrightstrustfund)). Elle ne lie pas la Cour, et celle-ci décline toute responsabilité quant à sa qualité. Elle peut être téléchargée à partir de HUDOC, la base de jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme (<http://hudoc.echr.coe.int>), ou de toute autre base de données à laquelle HUDOC l'a communiquée. Elle peut être reproduite à des fins non commerciales, sous réserve que le titre de l'affaire soit cité en entier et s'accompagne de l'indication de copyright ci-dessus ainsi que de la référence au Fonds fiduciaire pour les droits de l'homme. Toute personne souhaitant se servir de tout ou partie de la présente traduction à des fins commerciales est invitée à le signaler à l'adresse suivante : [publishing@echr.coe.int](mailto:publishing@echr.coe.int).

Click here for the [Case-Law Information Notes](#)